

Europeiska Dövas Medieförening: Ett svar på de ekonomiska utmaningar som dövledda medieorganisationer står inför?

21 maj 2025

Filmen är på internationella tecken men man kan välja svenska som undertext.

Den 30 mars 2025 hölls det första årsmötet för Europeiska Dövas Medieförening (EDMA) i Paris, med deltagande från åtta dövledda organisationer och två individuella medlemmar. Föreningen bildades nyligen som en del av projektet "Deaf Journalism Europe", som genomförts av sex dövledda medieorganisationer runt om i Europa. Ett av målen är att skydda och främja döva mediearbetares rättigheter, arbetsvillkor och yrkesintressen i Europa, samt att stödja deras utbildning och karriärutveckling. Men var det verkligen nödvändigt med en paneuropeisk förening - och kan den på ett tillräckligt sätt hantera de vanligaste utmaningarna som dövledda medieorganisationer står inför idag?

Tack vare projektet Deaf Journalism Europe kunde sex dövledda medieorganisationer erbjuda nyhetstjänster på sina nationella teckenspråk, samtidigt som de samarbetade kring gränsöverskridande artiklar och rapportering vid internationella evenemang. Nu, efter att det tvååriga projektet har avslutats, kämpar dock de flesta av dessa organisationer med att säkra långsiktig finansiering för att kunna fortsätta sin verksamhet.

Detta är särskilt anmärkningsvärt med tanke på det samhälleliga fokus som idag finns på inkludering. Ändå är det fortfarande så att endast public service-aktörer har exklusiv tillgång till statliga medel för nyheter och information på nationella teckenspråk - oftast framförda av hörande teckenspråkstolkare. Som en följd tvingas dövledda medieorganisationer att söka alternativa inkomstkällor för att säkra sin överlevnad.

Otillräckligt engagemang och förtroende från dövsamhället?

Médiapi, den franska projektpartnern, har sedan 2018 arbetat med en prenumerationsmodell där tittare måste betala för att få tillgång till nyhetsvideor. Undersökningar inom DJE-projektet visar dock att döva tittare och följare inte alltid är villiga att ge direkt ekonomiskt stöd till nyhetstjänster på teckenspråk. "Det kanske handlar om hur människor ser på en dövledd medieverksamhet – hur mycket tillit de har till vår kompetens och kvaliteten på våra tjänster. Vi känner att det förtroendet fortfarande inte är fullt utbyggt," säger Dennis Hoogeveen, VD för Turkoois, ett ungt dövlett företag i Nederländerna. "Det kan också hänga ihop med att dövledd journalistik och media fortfarande är relativt nytt, särskilt för döva som lever med internaliserad kolonisering. Tidigare dominerades teckenspråksmedia mestadels av hörande. Begreppet media som produceras inom en döv kontext – enligt döva normer – är ännu inte allmänt accepterat. Det krävs ett mentalt skifte."

Denna problematik känns också igen av Mona Riis, VD för det väletablerade svenska dövledda medieföretaget Teckenbro. Hon förklarar att det är särskilt svårt att starta något nytt på grund av den så kallade "krabbeffekten" – fenomenet där döva inom gemenskapen kritiserar andra som strävar efter framgång. "Vi har nu drivit verksamheten i 17 år och har byggt upp ett större förtroende inom communityn. Men då uppstår en ny utmaning: döva börjar kräva gratis tjänster," säger Riis. "Självklart kan vi erbjuda rabatter som en del av vårt sociala ansvar, men att erbjuda allt gratis är inte hållbart. Vi måste kunna bära oss ekonomiskt. Det finns fortfarande stor förvirring kring skillnaden mellan en dövförening och ett dövlett företag."

Många dövledda medieorganisationer tampas återkommande med samma problem: den utbredda uppfattningen inom dövsamhället att nyheter på teckenspråk ska vara gratis. Akronymen "D.E.A.F." – *Deaf Expects All Free* – används ibland ironiskt i detta sammanhang. Många dövledda medieföretag befarar att en prenumerationsmodell inte är gångbar inom dövsamhällen. Det tyska dövledda företaget manua får in annonsintäkter genom sponsrande företag till sin nyhetssajt Taubenschlag.

"Men eftersom vi är ett litet företag som verkar på en nischad marknad kan vi inte räkna med stora summor. Det handlar om små bidrag – inte tillräckligt för att kunna expandera vår verksamhet," säger Benedikt J. Sequeira Gerardo, VD för manua. "Vi försöker locka fler annonsörer – men riskerar då att överbelasta sajten med reklam. Det är en ständig balansgång, och det är verkligen en utmaning."

En vändpunkt för dövjournalistik?

Trots utmaningarna är de tre vd:arna eniga om att EDMA, som en europeisk samarbetsplattform, kan bidra till att stärka deras (ekonomiska) ställning. De ser möjligheter i att skapa kontakter med EBU (European Broadcasting Union), EUD (European Union of the Deaf), EUDY (European Union of the Deaf Youth) och andra organisationer för att bedriva påverkansarbete kring teckenspråksmedia. "Genom samarbete kan vi driva utvecklingen framåt – till exempel genom att lobba för medietillgänglighet eller genom att etablera standarder för videoproduktion på teckenspråk. EDMA kan bli ett kunskapscentrum eftersom vi har nära kontakt med dövsamhällets behov," förklarar Mona Riis.

"Jag tror också att EDMA är en värdefull plattform för att hämta inspiration från andra organisationer. Vi kan lära av deras strategier. Döva ledare kan utbyta erfarenheter och fungera som förebilder för varandra," tillägger Benedikt J. Sequeira Gerardo. Men samarbete över hela Europa är inte utan utmaningar. Alla länder har inte tillgång till samma resurser. Särskilt anmärkningsvärt är att de enda EDMA-medlemmarna från Sydeuropa är knutna till större paraplyorganisationer. Till exempel är ISTv i Italien kopplat till dövskolan Istituto dei Sordi di Torino. Enligt medarbetaren Gianluca Grioli gör detta att de för närvarande inte står inför några större ekonomiska utmaningar – eftersom de får strukturella statsbidrag. "Ändå strävar vi efter större självständighet, vilket är svårt att uppnå," säger Grioli.

"Det jag ser i Europa är att organisationer i norr generellt växer snabbare och mer stabilt än de i söder, där ett mer traditionellt synsätt ofta råder," förklarar Esther Viñas Oliveró från FESOCA (Federació de Persones Sordes de Catalunya), som erbjuder nyheter på katalanskt teckenspråk. "Även inom EDMA märker jag en starkare representation från norr. Jag hoppas att det förändras i framtiden. Men redan nu känner jag av klyftan i våra diskussioner. Ibland har vi svårt att identifiera oss med deras synsätt och hamnar efter i samtalen. Vi behöver arbeta för att hitta en gemensam väg framåt."

Detta är en av anledningarna till att Esther ställde upp i styrelsevalet för EDMA – för att säkerställa en rättvis representation för sydliga länder. "Dessutom är det viktigt för mig att representera döva kvinnor i mediesektorn på styrelsenivå," tillägger hon.

Brist på döva nyhets- och mediearbetare?

Gianluca Grioli påpekar också att hans organisation har svårt att locka unga till sig. Många tvekar att arbeta eftersom det kan innebära att de förlorar sin aktivitetsersättning. "Så fungerar systemet i Italien, och det står i vägen för att skaffa sig yrkeserfarenhet. Döva ungdomar saknar också motivation att studera media," säger Grioli. "Jag hoppas att vi genom EDMA kan samarbeta i Erasmus+-projekt för att skapa utbildningsmöjligheter för döva ungdomar inom media och journalistik - så att de uppmuntras att ta sig in på arbetsmarknaden. De behöver förebilder, och det har hittills saknats."

Våra intervjuer med vd:ar och medarbetare från olika dövledda medieorganisationer visar ett återkommande tema: många kämpar med att hitta döv personal med rätt utbildning och kompetens - särskilt med tanke på den lilla målgruppen. Mycket få döva har genomgått högre utbildning inom journalistik eller media. "Döva journalister idag möter verkliga utmaningar, eftersom många kommer in i branschen utan formell utbildning och måste lära sig yrket genom praktiskt arbete. Det finns också mycket få internationella jobbmöjligheter. Döva har ofta svårt att få tillgång till vanliga journalistikutbildningar, trots att de har en stark vilja att informera sina gemenskaper. Tyvärr sätter systemet ofta stopp för det engagemanget," säger Mette Bertelsen, journalistutbildad och numera verksam vid Døvefilm i Danmark.

"Det är också därför många döva journalister föredrar att arbeta i dövledda medieorganisationer - det är helt enkelt mer tillgängligt eftersom teckenspråk används. Jag har sett hur svårt det är för dem att få jobb i den vanliga mediesektorn i Danmark. Förhoppningsvis förändras det - särskilt om vi blir starkare genom europeiskt samarbete."

Vid detta första årsmöte för EDMA valdes också organisationens första styrelse. Nu riktas fokus mot hur EDMA kommer att bemöta de utmaningar och behov som dövledda medieorganisationer runt om i Europa står inför. Om EDMA lyckas kan detta initiativ inte bara markera en milstolpe - utan även början på en mer hållbar framtid för teckenspråksjournalistiken i hela Europa.